

Ostrý vítr Patrika Gedeona

Plachty jeho života rozfoukal vítr ze severu. A navždy v něm zůstal. S rodištěm své mámy nikdy nepřetrhl pupeční šňůru. Tátu sem zavál slovenský „vietor“ a Patrik se domnívá, že se s mámou seznámili pravděpodobně na čajích, kde se tančilo, protože vzpomínali, že tam zpíval zpěvák podobný Waldemaru Matuškovi. Vždyť taky táta v dospělosti Patrikovi občas řekl: „Proč nikam nechodíš? Zajdi si třeba někde na čaje.“ Když se rodiče brali, maminka už byla rozvedená a měla dceru. Tak měl Patrik o deset let starší nevlastní sestru, která si s drsným otcem nerozuměla a odešla z domova. Marně pak hledala cestu nejen zpátky domů, ale především sama k sobě. S Patrikem mnoho neprožili, dnes se snad pomalu sblíží. Vždycky cítil, že vztah rodičů k němu je jiný než k ní, vstřícnější, a nebylo mu to příjemné. Na druhou stranu on na rozdíl od sestry nesešel z cesty, vrchol jeho průšvihů byl, že šel za školu. Všechny síly dával fotbalu, ale je přesvědčen, že by na dno nesklouzl, ani kdyby fotbal nehrál.

Otec byl bývalý zápasník a syna vedl ke sportu. Tvrdě a nekompromisně. Když Patrik nevyhrál, bál se přijít domů. „Kolikátý jsi skončil?“ „Druhý.“ Následovala facka. Když byl na škole na nějaký závod vybrán, zmocnil se ho strach a panika. Na startu zazněl výstřel, a on běžel jako o život. Ne z touhy a radosti vyhrát, ale z hrůzy, že nevyhraje. Despotický otec byl zlý i na mámu. Zásadní roli v jeho agresivitě hrál alkohol. V hospodě byl zábavný člověk, kterého měli všichni rádi. Domů však přišel někdo jiný. Nebral ohled na nikoho, ani na syna. A tak byl Patrik svědkem násilí, kterému nebyl schopen zabránit. Brečel, křičel: „Tati, nech toho!“ Dodnes se vidí. Stojí v předsíni a snaží se pomoci mamince. Ale byl příliš malý a příliš bezmocný. Tam někde asi vznikla jeho obava i touha. Aby byl dobrý člověk. Na druhý den s ním o nočním běsu nikdo nemluvil. Máma ležela s monokly a modřinami v posteli, táta kolem ní běhal jako „mílius“ a sliboval, že se to už nikdy nestane. Ale Patrik mu nevěřil. Myslel si, že je jediný na světě, kdo něco podobného zažívá, nikomu se nesvěřil. Zároveň vnímal, že o tom ví celý dům, a strašně se styděl. Uzavřel se. Vůbec nespál. S hrníčkem přiloženým na stěně poslouchal, jestli nezačíná hádka, a byl připravený běžet mámě na pomoc. Nikdy to nemůže tátovi zapomenout. Když dospíval, říkal si: „Já nebudu mít děti, aby se už žádný takový Gedeon nemohl narodit.“ Nakonec měl prvního syna v devatenácti letech. Hned v osmnácti utekl z domova a snažil se najít bezpečí a cit jinde. Potkal dívku, která hledala totéž. I ona zažila v rodině násilí, vlastně je svým způsobem sblížil podobný osud. Našla se dvě nejistá a vyplašená srdce.

Brzy čekali dítě, a tak se vzali. Táta šílel, chtěl, aby se soustředil jen na fotbal. Patrik byl sice mladý, ale zodpovědný otec. Pomáhal, staral se, i když do jejich vztahu zasáhla vojna. Dnes je jeho nejstarší syn téměř dospělý. A on se snaží zmírnit dluh, který vůči němu cítí. Byly mu čtyři roky, když Patrik potkal svou životní lásku. Věděl to okamžitě, jen se na něj otočila, byl konec. Když opouštěl domov, plakal hlavně kvůli synovi. Nikdy mu nemohl dát to, co svým dalším dvěma synům. Ale když mu bylo sedmnáct a začal mít problémy, Patrik mu navrhl: „Pojď bydlet k nám.“ Dodnes si na ten rozhovor v autě vzpomíná. Radoval se, když odpověděl „ano“. Snaží se mu dát řád a podporu. Není to snadné. Nechce, aby se ho bál, zároveň však musí trvat na určitých pravidlech. Prvotním cílem je dovést ho k maturitě. A velkorysá žena přijala rozšíření rodiny o velké dítě v nesnázích a snaží se být trpělivá.

Rodiče spolu žijí dál, celý život. I když už doma nebydlel, stejně stále myslel na to, co se tam asi děje. Jednou máma volala o pomoc. Táta utrácel v hospodě všechny peníze. Zašel za ním a násilím ho z ní vyvedl. Nelituje, i když na něj táta zavolal policii. Máma vždy tvrdila, že všechno vydržela kvůli rodině. Dnes je táta nemocný a musí mít neustálý dohled. Máma se o něj stará a otec se ve své nemoci tváří, že si na nic zlého nepamatuje. „Co mi to vykládáš?“ rozčiluje se Patrik a stejně jako v dětství mu nevěří. Ale otec ho přivedl k fotbalu. A tak ví, že kdyby se dělo cokoliv, ve stáří a nemoci, kdyby máma už nemohla, že se o něj postará.

Fotbal začal hrát v Chomutově ve třetí třídě. Dnes nese zdejší škola jeho jméno. Fotbalová škola Patrika Gedeona. Její součástí je třída pro sportovně nadané děti. Dodnes tady Patrik drží běžecký rekord, který zatím žádný jiný kluk nepřekonal. Z Chomutova odešel do Blšan a už tady se projevil jeho vůdčí schopnosti. K tomu přidal dynamičnost, bojovnost, vynikající hru oběma nohama, tvrdou střelu a bylo jasné, že se na scéně objevil mimořádný záložník. Boj o něj svedly Slavia, Teplice i Olomouc. Zvítězila Slavia. A přesto, že toto angažmá je vnímáno jako vrchol jeho kariéry, zažil právě tady i nejhorší chvíle, které mu fotbal přichystal. Vstoupil do tvrdého konkurenčního prostředí, ve kterém hrál každý sám na sebe a hlídal si své. Nebyl zdravotně v pořádku, přesto ho trenér bral s sebou na zápasy. A někdo vyřkl, že je to proto, že trenérovi donáší na hráče. I když tomu nevěřil nikdo, kdo ho znal, pro hrdého, poctivého „Gedyho“ to byla rána, která se nikdy zcela nezahojila. Jestli si totiž na něčem zakládá, tak je to charakter. Čtrnáct dnů doma nepromluvil. Bylo pro něj těžké

tuhle situaci ustát. Až konečně řekl první větu: „Mám hlad.“ Uvědomil si, že je prostě „z jiného světa“. Takové začaly být i jeho výkony. Vynikající. Byl nominován do reprezentace, začaly se o něj zajímat bohaté ruské kluby. O lukrativní zahraniční smlouvu i o reprezentaci ho připravilo zranění. Problémy s kolenem, operace přetrženého křížového vazů, další zdravotní komplikace. Návrat na vrchol v nedohlednu. Okusil dvě zahraniční angažmá v lichtenštejnském Vaduzu a polské Wisle Plock, ale jeho druhý vrchol měl přijít tam, kde ho snad ani sám nečekal. V Dukle Praha. Ve fotbalovém životě udělal zdánlivě mnoho chyb. To když se víc než rozumem rozhodoval srdcem. Za takovou chybu považovali mnozí i toto jeho rozhodnutí. Jít do tehdy druholigového týmu. Byla to šťastná volba. Svým spoluhráčům v šatně říká „zlatíčka“. Stal se nejstarším, nejzkušenějším středobodem tvořícího se mužstva, které pohlednou hrou založenou na pohybu a kombinaci doslova přejelo druholigovou tabulku a elegantně, radostně a zaslouženě se stalo jedním z nejsympatičtějších prvoligových klubů. A to zdaleka nejen na hřišti. I to je pro Patrika důležité. Jeho druhý vrchol není jen fotbalový, ale i lidský. Je kapitánem týmu s nebývalou morálkou a skromností. Je mu třicet osm let a zatím mu zdraví vrací to, co mu v nejlepších letech vzalo. Raduje se z každého dalšího zápasu. Žije jako dostihový kůň s klapkami na očích. Od utkání k utkání, naprosto soustředěný a uzavřený do sebe. Je spolehlivý, ale telefon zvedne jen málokdy. Nechce se rozptylovat.

Když se dívá na své ruce, vidí tátu. Ale povahu má spíš po mámě. Zvláštní kombinace dobroty a tvrdosti. Tvrdost vkládá do fotbalových soubojů, a když je zapotřebí, i k usměrnění hráčů v kabině. Mnoho z jeho spoluhráčů by dnes mohlo být jeho syny. Přál by si zůstat v jejich paměti. Ne aby jednou říkali, že byl výborný fotbalista, ale aby vzpomínali: „Gedyho jsem zažil, to byl skvělý chlap.“

Miluje pohádky, pláče u nich. Čeká na ten dobrý konec. Po každém tréninku nebo zápase spěchá domů. Denně dojíždí ze svého rodiště a v autě přemýšlí. Ptá se sám sebe: „Proč tady jsem? Co tady dělám?“ Zapochybuje o smyslu své existence. Pak vstoupí do dveří, přivítá ho jeho krásná, o hlavu větší Martinka a vyřítí se na něj synové. Táta se s ním nikdy nemazlil. On si k nim sedne a na rozdíl od něj si společné city užívá. V těch chvílích zcela bezpečně ví, proč je na světě. A ostrý severní vítr, který tolikrát šlehal jeho smutnou tvář v dětství, teď jen lehce pofukuje a jako v pohádce se šťastným koncem šeptá: „Jsi dobrý člověk. Vytrvej.“

Úsečka osudu Táni Fischerové

Vychází ze svého bytu. Svítí slunce, padá listí, podzim už sklízí plody. Svého syna nikdy nepřestala vozit. Kočárek blondátého, usmívajícího se batolete vyměnila za vozíček pro velké dítě, které se jí stalo poutem a poznáním nesdělitelných tajemství. Jen co se ocitnou před domem, zvedají oba hlavy vzhůru. Pozorují věže a stromy. Odjakživa. A ona v sobě nosí sen či zvláštní pocit, že se jí na svět nechtělo. Snad z obavy, z tušení, že život nebude lehký. Jakýsi vnitřní hlas jí ale řekl, že vždycky uvidí věže a stromy.

Její rodiče se narodili po první světové válce do židovských, ne příliš harmonických rodin. Zažili vzestup Masarykovy republiky, a když dospěli, přišla krize a fašismus. Otec jejího tatínka byl obchodník a po neúspěšném pokusu zajistit rodinu před Hitlerem alespoň finančně si v roce 1938 podřezal žíly. Druhý dědeček, bývalý statkář, o kterém Táňa ani neví, jak se jmenoval či jak vypadal, říká mu „děda bez tváře“, se zastřelil. Svůj sebevražedný pokus však přežil, oslepl, nicméně musel nastoupit do transportu a už se z koncentráku nevrátil. Tak jako se nevrátil nikdo z příbuzných Tániných rodičů. Vlastně je spojil podobný osud. Po válce zůstali každý sám, bez předků, neměli nic a snažili se vybudovat rodinu, o kterou byli násilně připraveni. Pod tíhou prožitých hrůz však životní klid hledali těžce. Seznámili se ve Vinohradském divadle, kde táta režíroval a máma tančila. Oba si však vzpomněli, že se už předtím potkali v Terezíně, vybavili si, jak šli po nádvoří a oba se za sebou otočili, ani nevěděli proč. Snad si byli souzeni. O svém životě v táboře ani o ztracených blízkých jinak nikdy nemluvili. Nemohli. Nesli v sobě trauma a každý z nich s ním bojoval po svém. Táta humorem, máma věčným strachem. Ten strach byl až patologický. Nikdy nepochopila brutální zlo, kterým prošli, stále se obávala, že jakási mocná síla znovu přijde a zničí vše, co milovala a budovala. Kolem rodiny se snažila stavět hradby, aby se už nic nestalo, a Táňa je musela často obtížně slézat. Bylo to těžké. Maminka jí ve své uzavřenosti neřekla nic. O babičce, o sestře čili Tánině tetě, o tragickém konci dědy. To málo, co ví, se dozvěděla až po mámině smrti. Netušila, jak její předci vypadali, nezůstaly po nich ani fotografie. Její rodina nemá hroby. Tak to dějiny dvacátého století zařídily. A ona v nejspodnější vrstvě své duše nosí pocit tragiky. Ale také poznání, že se člověk s velkým úsilím musí zbavovat strachu. Protože mnoho věcí může skončit tragicky a také končí tragicky. Její narození však jako by bylo potvrzením dobra. Narodila se, i když

jakýsi pan Hitler rozhodl, že tomu tak nebude, protože vyhladí celou skupinu lidí. Ale ona je tady. I proto vnímá svůj život jako úkol.

Prožila ho celý se svými rodiči. A vzhledem k tomu, čím v minulosti prošli, je možná ani nechtěla opustit. Mohli si vzájemně pomáhat a také si pomáhali. Ale ve chvíli, kdy jí do života vstoupila láska, bylo složité soužití najednou ještě složitější. Nepochybně poznamenalo některé pády jejich vztahů. Byla zvláštním způsobem rozpůlená. Potřebovala lásku, ale zároveň měla vždy pocit, že to není ten pravý. Jistě někde vzadu hrála roli i zkušenost z její vlastní rodiny. Vztahy v ní byly dobré, ale současně rozbité. Manželství se bála. Prožívala dlouhé lásky, které vždy po čase skončily, a ona to předem tušila.

Když v Brně studovala JAMU, začala filmovat. Byly to krásné role v krásných filmech. Bloudění, Hotel pro cizince. Právě u filmu potkala řadu vynikajících herců, budoucích osobností slavného pražského Činoherního klubu. Když dostala nabídku stát se jejich kolegyní, neváhala ani vteřinu. Opustila školu a „vystudovala“ v Činoheráku. Zažila nejkrásnějších šest let života, která se ve své celistvosti už nikdy nezopakovala. Právě tady poznala otce svého dítěte. Byl muzikant, okouzloval ji svým talentem, protože umění pro ni bylo i v partnerství mocným stimulem. Talent je vždy přitažlivý. Nevzali se, ale narodil se Kryštof. Jejich vztah byl hodně proměnlivý. Byla období krásná a byla období, kdy si jeden nebo druhý – a většinou to byl on – uvědomovali: „Nemá to cenu, půjdeme od sebe.“ Jejich dítě se tak narodilo do vztahu, který nebyl pevný. Těhotenství ji navíc překvapilo, po dítěti netoužila, dokonce si, okouzlena uměním, myslela, že člověk dítě mít nemusí. Nakonec si řekla: „Žádná jiná možnost není, dítě je tady, ťuká na mě, chystá se přijít na svět, tak přijde.“ Krůček po krůčku se s tím vědomím učila žít a šla vstříc mateřství, na které nebyla připravená. Syn se sice narodil v devátém měsíci, ale s nízkou porodní váhou. Něco nebylo v pořádku. Řekli jí, že je opožděný, ale že nemá spěchat, že se to spraví. Zpočátku opravdu netušila, že se děje něco špatného. Chodila po doktorech, a když mu byl rok, bylo jasné, že se nebude vyvíjet normálně. Kam až to dojde, jí nikdo neřekl. Naštěstí. Přijímala rány postupně, až jedna paní doktorka naplno vyslovila: „Budoucnost vašeho syna je taková, že skončí v ústavu.“ To ji skolilo. Jedna z nejtěžších chvil.

Už o rok dřív byla normalizační mocí jako jedna z prvních vyhozena z Činoherního klubu. Když po této prestižní scéně nastoupila do tehdejšího Divadla Jiřího Wolkera, byl to velký umělecký pád. Tři noci proplakala,

onemocněla. Věděla, že tahle štace bude mít jen svůj omezený čas. A především pochopila, že skloubit péči o nemocné dítě s divadlem prostě nelze. Definitivně se zhroutil vztah s partnerem. I když k tomu konci delší dobu šel, nepřipouštěla si to. Stále věřila, že to zvládnou, že se jejich život nějak vylepší. Byla přinucena postavit se na vlastní nohy. Dnes jsou přátelé. Šli prostě každý jinou cestou. Tehdy to bylo nejsložitější období jejího života. S odstupem času jako by se jí vymazalo z paměti. Detaily si nepamatuje, jen bezčasí. V jejím životě nebyl žádný pramen, žádná studánka, nebyly tam stromy. Přežívala ze dne na den. Kryštofa odvezla do jediné školky pro postižené děti v Praze, tam byl dopoledne, ona si mezitím lehla do postele a napůl spala a napůl omdlávala. Pak se pro něj vrátila a zase živořila. Bez radosti. Když byl ještě malý, přečetla si knížku o autismu a myslela si, že je autista. Dnes už by i k této informaci přistupovala jinak. Ale tehdy se domnívala, že její dítě bude cizinec, který k tomu všemu ani nebude schopen navázat vztah. Najednou vyběhla z domu a utekla. Neví, kde byla, ale asi tři hodiny někde bloudila. Jako když člověk chce utéct svému osudu, nechat ho za sebou a ono to nejde.

Ačkoliv se nedá takový život žít dlouho, trval několik let. V tomhle prázdnu potkala manžele Roubalovy. Byli chartisté, věřící a z Prahy se odstěhovali na chalupu se svými třemi a posléze čtyřmi malými dětmi. Přijali ji do svého úplně jiného života. Přes den sekali dříví, aby bylo čím topit, v potoce prali prádlo a plíny, dodnes vzpomíná na červené zmrzlé ruce. Večer uložili všechny děti včetně jejího Kryštofa ke spánku a do noci si povídali o umění, četli z Bible. Její život dostal jiný smysl. A proměňoval se i vztah s Kryštofem. Na počátku byl krásné usměvavé miminko, ale opravdu trochu cizinec. Usmíval se, ale nerozuměl jí a ona nerozuměla jemu. Postupná vzájemná komunikace je zachránila. Naučili se vnímat jeden druhého víc, než mohou sdělit slova. Někdy je smutná, svět na ni dolehne, sedne si k němu, on na ni položí svou zkřivenou ručičku a ví to. Otevřel jí oči jiným směrem. Když mu bylo asi deset let, zeptal se jí, proč je jiný než ostatní děti. Zabolelo jí to, nečekala, že může podobnou otázku položit. Pak už se nikdy nezeptal. Ale občas pronesl: „Ty chodíš, maminko?“ A už neřekl „já ne“, ale: „Utíkej.“ Tak běhala sem a tam a on se díval, co si myslel, to ona neví. Dobře si uvědomuje, že ačkoliv ho zná ze všech nejvíc, jsou místa, kam nevidí. Jistě zčásti i proto, že se neumí vyjádřit. Neví, jaké otázky si klade, jestli si je klade. On sám je pro ni velká otázka. Kdo vlastně je? Ale když se na ni podívá hlubokýma očima, ví, co říkají. Něco si slovy nikdy

nebudou moci říct, ale cítí to. Z této hloubky pramení jejich láska. Zvětšovala se navíc pravidelným odloučením, protože Táňa věděla, že kromě domova musí mít ještě další místo, kde se bude učit obstat sám. Loučení nikdy nepřivykli. Jeho odjezdy do ústavu si museli vytrpět znova a znova. Věděla, že to jinak nejde, že by si jinak sám v životě neporadil. Vždy uvažovala nejen citově, ale i rozumově. Kdyby nebyla, kde bude? Pomáhala mu budovat ještě jiný svět, bez maminky, s jinými lidmi, které si získal sám. Dnes je mu třicet sedm let. Po změnách v ústavu, kde střídavě žil, si ho definitivně vzala domů. Našli si sdružení, zázemí, nedaleko Prahy, kam může na krátký čas odjíždět. Často spolu poslouchají muziku. Hudba je spojuje. Kryštof je vášnivý a citlivý posluchač. Zná všechny tátovy písničky, ví, kdo je jeho otec. Zůstal mu v melodiích.

Možná si s Kryštofovým věčným dětstvím prodlužuje mladý čas. Jako by spolu zůstali zakleti v mládí. Je sice už vousaté miminko, ale stále plné čistoty a nezkaženosti. Když ji zlobí, zvedá koutek úst. A ví, že zlobí. Má v životě mnoho nevýhod, ale zase se v tomhle světě nemusí prát. Ona je stále ta matka, která ho obléká a poskytuje mu ochranu, bez které se neobejde. Jiné děti jí život nepřinesl, měli si zůstat navzájem. Kryštof ví, že existuje smrt, zemřela mu babička i dědeček, se kterými bydleli, i v ústavu viděl, že najednou někdo nebyl. Ale co si myslí, je zase součástí jeho tajemství. Ona věří v přesah lidského života, který fyzickým odchodem nekončí. Dělá vše pro to, aby zvládl život bez ní. Nemyslí však na to. Proč se trápit myšlenkami na něco, na co se nedá připravit? Když se jí dotýká, snímá s ní všechnu bídu světa. Mají svůj slovník: „Ty jsi můj rytíř a já potřebuju, abys mě zachránil.“ Dobře tomu rozumí, nemotorně ji obejmě a ona řekne: „Teď jsem zachráněná.“ Když ho ukládá do postele, chápe, jak to dělali, když na Velikonočních ostrovech přesouvali sochy. Musí ho převrátit a spolu lezou jako housenky. Říkají tomu „plují lodi do Triany“.

Když její uzavřená maminka onemocněla, navázaly spolu hluboký, osvobozující vztah. Mnohé napravily. S tátou na ni vzpomínali, ale její mlčení v nich zůstalo i po smrti. Táňa v jejích věcech objevila podobiznu své krásné babičky a v dokladech svou vlastní fotografii. Máma její fotku nosila neustále při sobě. Překvapilo ji to a rozplakalo.

Snad to byly rodinné kořeny, které ji vždy vedly k tomu, že se člověk nemůže uzavřít jen do svého soukromého světa a doufat, že v něm přežije. Zaplatila za to patřičnou cenu. V minulosti to byla ztráta hereckých možností a život na hranici minima, v současnosti zkušenost s nenávisť. Kvůli politice zažila zlobu,

jakou neznala, a viděla, jak zášť škodí těm, co rány inkasují, stejně jako těm, kteří je rozdávají. Je silná a praktická. Nemusí svou tvrdost dokazovat, ona ji žije. Každý den. A v každé době. Zatím nežijeme v zemi, kde by se žena jako ona mohla stát prezidentkou. Ale volby dokázaly, že tvořivou inspirací a nadějí ano. Stáří, o které byla v dětství ochuzena, celý život hledala. Neměla prarodiče, nepotkala laskavou moudrost, nebyla hýčkaná. Neměla na co navázat. Možná proto měla vždy silný vztah ke starým lidem a užívá si své šedivé vlasy. Paradoxem jejího života je, že ani ona nebude nikdy babičkou. Její život je úsečka. A bolest cesta, jak něco pochopit a něco dostat. „Kdo jsi?“ ptá se jí Machiavelli textem, který interpretuje. „Byla jsem příležitost,“ odpovídá. Otočí Kryštofův užaslý a okouzlený pohled od věží a padajícím listím tlačí jeho „kočár“ zpátky domů.

Velký dům Ivana Lietavy

Narodil se nečekaně a náhodně v Bratislavě. Máma jela navštívit babičku a předčasně porodila. Místem jeho života však byla Trnava a její blízké okolí. Tam žil se sestrou a matkou a do svých pěti let i s otcem. Až úplně nahoře ve dvanáctipatrovém paneláku. V paměti se mu vybavují jen útržky. Velká kuchyň, rohová lavice, obrovská výška. Když se rodiče rozvedli, přestěhovali se k babičce do Šenkvice, která leží přesně uprostřed mezi Bratislavou a Trnavou. Jako důvod rozvodu matka Ivanovi sdělila, že mu táta ubližoval. „Kvůli maličkostem. Jen uviděl na zemi neuklizenou hračku, už tě zbil.“ Ivan si to vůbec nepamatoval. Skoro nic si z té doby nepamatuje. Ale matčino vysvětlení přijal a s otcem se nechtěl stýkat. Neviděl ho dvanáct let. Jak zoufalý a nevěrohodný člověk je jeho matka, to si uvědomil až později. V rodině se tradovalo, že jí v nemocnici měnili krev a dali jí „cikánskou“. Tak si vysvětlovali její toulavé chování. Vybrala sociální dávky a zmizela na několik dnů. Jednou po svém útěku stála před domem a nechtěla jít domů. Bála se babičky. Ivan to ještě vnímal jako dítě. Přišlo mu, že máma něco provedla, jako někdy on, a babička by jí měla odpustit. Běhal od jedné k druhé. „Mámo, pojd' domů, prosím...“ „Babi, už se na ni nehněvej...“

Dětství mu zachránila právě babička. Byla z osmi dětí a udržovala celou rodinu pohromadě. Když se všichni sešli, bylo jich v bytě kolem třiceti. Miloval to. Přijeli bratrance, sestřenice, dostali dvacet korun a vyrazili na pouť. Právě po jedné z poutí však babička vydechla naposled. Měla rakovinu, dědeček zemřel na tuberkulózu ještě pár let před ní. Ivan si pamatuje na dědovu zahnutou bambusovou hůl, hrával si s ní, třeba hokej. Jednou ji děda použil i jako

výchovný prostředek, to když Ivan snědl babičce růžové pilulky brufenu, protože si myslel, že jsou to lentilky. Děda byl vysoký, statný chlap, měl sportovní postavu, vypadal jako dnes Ivan. I máma byla vysoká, štíhlá, černovlasá, jako mladá hrála házenou, sportovní vlohy tedy zcela určitě zdědil po předcích z matčina rodu. Po odchodu prarodičů se Ivanovi definitivně rozpadla rodina.

Matka prodala za pakatel svůj i babiččin byt, vlastně oba byty propila. Peníze ze sociálky jí vždycky vydržely tak dva, tři dny. To platila za všechny v hospodě, a když nezbylo nic, připotácela se domů. Jednou šel Ivan za kamarádem a těšil se, že spolu půjdou ven. Zazvonil, čekal marně. Sousedí se na ně dívali skrz prsty a rodiče neradi viděli, když se děti s Ivanem stýkaly. „Co je to za rodinu? Matka pije, krade, o děti se nestará.“ Plakal. A vzpomínal na babičku, jaká to byla upravená a noblesní dáma. Všechno by možná mámě odpustil. Ale co nikdy odpustit nemůže, je osud dalších čtyř dětí, které ještě s jinými muži přivedla na svět. O žádné se nestarala a babička už je zachránit nemohla. Ivan byl nejstarší, začal chodit na brigády a se sestrou se o nevlastní sourozence snažili starat. Večer je nakrmili, ukládali ke spaní, často nešla elektrika, protože máma nezaplatila. Děti chodily dva kilometry pěšky do školy, neměly na autobus, kradly svačiny. Asi v sedmnácti letech vyhledal Ivan svého otce. Táta mu dal kapesné, koupil bundu, kalhoty i všechno ostatní, co potřeboval. I tátova družka však Ivanovi předhazovala, jakou má mámu.

Ve dvanácti letech si při fotbale zlomil nohu a čtyři roky vůbec nehrál. Našel si však přítelkyni ve vesnici Cifer a tam zase začal. Jednou se na tréninku objevili neznámí pánové, lekl se, že jsou to policajti. Byl v té době v partě starších kluků a nebyli to žádní svatoušci. Ukázalo se, že se jedná o trenéry z Trnavy, kteří o něj projevíli zájem. Neprošel žádnými mládežnickými středisky, najednou se ocitl ve slovenském velkoklubu. Sám se živil, sám si určoval pravidla, byl klukem ulice. Tréninky byly náročné, disciplína tvrdá, ten přechod neustál. Vlastně ho vzdal a vrátil se do Ciferu. Tehdy za ním přijel otec: „Vrať se do Trnavy, budu se o tebe starat.“

Už jako dorostence vytáhli Ivana do A-týmu mužů. Trenér ho nechal běhat kolečka, jenže on pil pivo, kouřil a lapal po dechu. Nemohl. „Tak mě vyhodte!“ odsekl Ivan a trenér ho skutečně vyhodil. Přehazovali si ho z áčka do béčka. Po čtrnácti dnech ho trenér povolal zpátky a za dalších čtrnáct dnů zase vyhodil. Věčné průšvihy. Když mu bylo dvacet, vyhlédl si ho trenér z Trenčína. Ivan byl zklamáný, že odchází z Trnavy, ale zase věděl, že v Trenčíně o něj stojí. Jeho

jméno se objevilo i na soupisce reprezentantů do jednadvaceti let. V plném nasazení se objevily zdravotní potíže. Ukázalo se, že jde o důsledek jeho zlomeniny z dětství. V těch dvanácti letech mu dali nízko šrouby, navíc měl po půl roce přijít na kontrolu a případně na další zákrok. Máma mu to neřekla, asi neměla na vlak, nebo jí to bylo jedno. Výsledkem byla zničená chrupavka v dospělosti. Musel podstoupit náročnou operaci. Když ho kupovala Banská Bystrica, jednalo se o nejdražší přestup ve slovenské lize. Za půl roku nedal ani jeden gól. Ale trenér mu věřil. Postavil ho v zápase se slovenským mistrem – Žilinou. Porazili ji 2:1. Mistrovský tým měla být jeho další štace. Ani k ní nemuselo dojít. Na dálnici vjel do protisměru, v protijedoucím voze jela matka s dítětem. Jako zázrakem všichni přežili. A přestože nejel rychle a dokonce mu ani nezabavili řidičský průkaz, tohle neštěstí pro něj bylo velkým mementem. A pádem, který se mu dral i na hřiště. Měl zlomená žebra, měsíc nehrál, a když se vrátil, dostal červenou kartu. Soupeř ho při stavění zdi provokoval a štípal a ve chvíli, kdy prohodil něco jízlivého o nehodě, mu Ivan vlepil facku.

Otec svůj slib, že se bude o Ivana starat, skutečně dodržel. Zapisoval si pečlivě den co den všechny výdaje. Ivan ten zápisník našel. A když dostal angažmá v Turecku, spočítal tu letitou částku a celou mu ji vrátil. V Žilině zažil časy dobré i zlé. Pak už se jen trápil a hádal se s trenérem. „Kašlu na to,“ říkal si a ocitl se na rozcestí. A na tom rozcestníku ukázala jedna z šipek směr Dukla Praha. Jedno z nejlepších rozhodnutí jeho života. Sám od autonehody nekouří, ale Dukla byla první tým, ve kterém nekouřil vůbec nikdo. „My jsme tady takoví hodní,“ řekl mu kapitán Gedeon, se kterým se sblížil. I když první reakce „Gedyho“, když uviděl Lietavu v šatně, byla: „Ty vole, co to je?“ Zapadl perfektně. První tým, ve kterém neměl problémy. Dukla ho opět nakopla do role střelecké hvězdy. Trenér mu oznámil, co od něj očekává, a nechal mu volnost. Uměl ho ukočírovat. Ivan nad sebou necítil kontrolu, ale přijal pocit zodpovědnosti. Stal se pravou rukou kapitána. „My jsme potřebovali takového blázna,“ říkal mu se smíchem Gedeon, když Ivan ve třetí minutě zápasu nabral stopera soupeře a měl od něj na tři utkání pokoj. Jeho robustní postava budila respekt, stejně jako jeho schopnost dát gól. Byl tím hráčem, který si vysloužil osobní obranu, a přesto skóroval. Ušetřil gól Spartě stejně jako mistrovskému Liberci. Když v Trnavě nastoupil jako dorostenec, dal svůj první gól po deseti sekundách hry! Rozený střelec, jehož revírem je pokutové území. „Šestnáckový“ typ útočníka s výbornou hlavičkou a instinktem zakončovatele. Nerad běhá, když má dost sil, pro míč si i

seběhne, ale jinak vidět ho překročit půlící čáru je spíš výjimečný a úsměvný zážitek. Bere to jako rozdělení rolí. A trenér Dukly věděl, čím a jak je pro mužstvo prospěšný. Každý gól je pro něj třešničkou na dortu.

Jednou mu v hotelu recepční oznámil, že tam měsíc bydlela jeho matka a nezaplatila. Vyprávěla, že jí syn staví byt nebo že ji s sebou bere na dovolenou. Všichni čtyři nevlastní sourozenci nakonec skončili v dětském domově. Před rokem mu zavolala sestra, že máma měla infarkt. Ukázalo se, že nešlo o infarkt, ale cirhózu jater. Naposledy jí dal větší obnos peněz na protialkoholní léčbu. Nenastoupila. Odhání ji už ze svého života i ze života ostatních dětí. Právě sourozenci byli hlavním motivem, proč odešel ze svého šťastného angažmá. V Dukle nastřílel za sezónu jedenáct ligových gólů, ale byl zde hostujícím hráčem Žiliny. Domovský klub ho chtěl prodat. Byl opět na vrcholu, cena stoupala. Stála o něj Sparta stejně jako Slavia. Tolik peněz Dukla neměla. Nakonec nejvýhodnější nabídku dostal Ivan z Ukrajiny. Peníze rozhodly. Potřebuje je na svůj dům. Velký dům. Tak velký, aby se tam vešli všichni sourozenci. Ti větší i ti menší, kteří stále žijí v dětském domově.

Z Ukrajiny se vrátil zpět domů, do Trnavy. Ve Spartaku od něj očekávají totéž, co v Dukle. K tomu by však Ivan potřeboval i tým jako v Dukle. Jeho dům v nedaleké Báhoni už v hrubé stavbě stojí. Už má i střechu. Stavbu má na starosti Ivanův táta, opravdový kamarád jeho života. Strašně se těší, až si bude moci vzít všechny k sobě domů. Bude to dům s velkým srdcem. Ivan nikdy nebyl ženatý, nemá ani děti. Ale moc si je přeje, protože je miluje. Přítelkyně, se kterou žil šest let, byla tanečnice a děti nechtěla. Ta dnešní slyší na stejnou píseň jako on. Ivan má fenku Airi, papouška Alexa, měl hada, chameleona, leguána i tarantulu a chtěl si koupit krokodýla. Už složil zálohu, ale kvůli přestupu musel koupit „mazlíčka“ zrušit. Své dívce říká: „Na Slovensku se všechno dozvím.“ Je velký bouřlivák v životě i na hřišti. Když ho něco trápí, řekne to. A zcela jistě použije slova „do piči, do piči“ jako by říkal „bože můj“. Už jako mladý dal na zápase ránu jednomu tatínkovi, který hrubě křičel na svého synka, když se mu míč zamotal mezi nohy. Od klubu dostal pokutu. „Až budu mít syna a bude hrát fotbal, zbiju každého, kdo na něj zařve,“ tvrdí a jistě to udělá.

Říkají mu Anelka, francouzskému útočníkovi je opravdu neskutečně podobný, až na barvu pleti. Měří stejně jako on 189 centimetrů a jeho statná postava kontrastuje s něžnou tváří, která neskrývá citovost. Často pláče. Někdy i proto, že „na baby to zaberá“, ale většinou proto, že si nemůže pomoci. Nedávno

uslyšel písničku Anjelic môj, slzy mu tekly po obličeji. Poslouchal ji v dětství. Nevadí mu krev, horory, boj. Ale smutné filmy o dětech, o rodině, ty neunes. Cítí tlak v hlavě, bolest na prsou, nervy k prasknutí.

Jeho nohy, ruce, ramena, záda i hrud' zdobí tetování. Žádné smrtky či zkřížené hnáty. Ale strom života a symboly zodpovědnosti, mírnosti, nevinnosti... a „modlitby“ – Ježíš, Panna Marie a na zádech ze všech největší – anděl. Každá proměněná šance, každá třešnička, kterou ozdobí svůj fotbalový dort, s sebou nese i stopu všech sourozenců. Jejich jména má totiž vytetovaná na svých nohách. A čisté místo na rukou, které je vidět, když je zvedá k nebi, čeká na další jména. Na splnění touhy. Na vlastní děti. Když Bůh dá, budou žít ve velkém domě, plném tetiček a strýčků, a bude jich tam tolik, jako když přijede pouť.

